

Puchacz – *Bubo bubo*

Znaki szczególne:

- cechą wyróżniającą są duże, pomarańczowe oczy oraz wyraźne pęczki piór na głowie tworzące „uszy” długości 7–9 cm, unoszone np. w momentach zagrożenia
- najczęściej wykrywany jest dzięki charakterystycznemu, donośnemu głosowi godowemu, który słyszalny jest z odległości nawet do 5 km

Długość ciała:

60–80 cm

Rozpiętość skrzydeł:

150–180 cm

Masa ciała:

samiec mniejszy – nie więcej niż 3 kg, samica 2–4 kg

Upierzenie:

mozaika czarnych plam i kresek na brązowożółtym tle, zapewniająca doskonały kamuflaż; masywna sylwetka, z dużą okrągłą głową, szerokimi zaokrąglonymi skrzydłami i krótkim ogonem; na głowie charakterystyczne „uszy” utworzone z piór; spód skrzydeł jaśniejszy; nogi i stopy opierzone

Inne cechy:

bogaty repertuar zawołań i odgłosów wydawanych przy różnych okazjach; opierzone skoki i silne szpony pozwalają przytrzymywać i uśmiercać zdobycę; na wolności dożywa maksymalnie 20 lat, w niewoli nawet do 60

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

- ograniczony sukces rozrodczy wynikający z dużej wrażliwości na niepokojenie i porzucania znacznej liczby lęgów (lokalnie do 50 proc.), obecnie głównie za sprawą aktywności ludzkiej
- lokalny zanik średniej wielkości ssaków stanowiących preferowaną zdobycę (np. jeź, królik), najczęściej wskutek presji ze strony wzrastającej liczby drapieżników konkurencyjnych

Zagrożenia ze strony człowieka:

- utrata siedlisk w wyniku melioracji i zmian użytkowania gruntów, prowadzących do zaniku terenów otwartych, będących ważnym miejscem zdobywania pokarmu (np. kaczek)
- intensyfikacja rolnictwa, która niekorzystnie wpływa na tereny łowieckie puchacza
- nasiloną, zbyt intensywną działalność ludzka (turystyka, wspinaczka skałkowa, sporty lub gospodarka leśna)
- kolizje z pojazdami i przewodami wysokiego napięcia

WYMAGANE DZIAŁANIA

- ochrona miejsc gniazdowych (czynnych i alternatywnych) przez tworzenie stref ochronnych
- ograniczanie penetracji ludzkiej w sezonie lęgowym puchaczy (od stycznia do końca lipca)
- na terenach łowieckich puchaczy ochrona krajobrazu przestrzeni otwartych, ochrona drzew stanowiących czatownie, zabudowy
- budowa sztucznych gniazd i platform, oczyszczanie zarośniętych, opuszczonych gniazd – wszędzie tam, gdzie brakuje naturalnych miejsc gniazdowych lub istnieje ryzyko płądrowania przez naziemne drapieżniki
- badania i monitoring rozmieszczenia i liczebności krajowej populacji lęgowej (szczególnie Karpaty Wschodnie, Podkarpacie oraz Przedgórze Sudeckie, sukcesów lęgowych oraz preferencji pokarmowych)

Puchacz

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Przez cały rok zasiedla ten sam teren. Preferuje stare, zwarte, rozległe lasy w pobliżu bagien i jezior lub innych otwartych przestrzeni, również w górach, gdzie wybiera skaliste wąwozy i urwiska. Przewodzi nocny tryb życia, a w okresie krótkich letnich nocy bywa aktywny również w dzień. Żyje w parach pozostających razem przez całe życie. Jest bardzo wrażliwy na niepokojenie – sponoszony z gniazda może porzucić lęg. W dzień przesiaduje na półce skalnej albo na grubej gałęzi w koronie drzewa, przy pniu. Lata dość szybko, płytko i sztywno uderza skrzydłami. Lot nieco chwiejny, potrafi robić gwałtowne zwroty.

Jest silnie terytorialny – jego rewir ma promień około 2–4 km, zimą więcej. Potrzebuje ustronnego miejsca na założenie gniazda, gdzie nie będzie niepokojony, oraz otwartej przestrzeni i luźnych zadrzewień, gdzie będzie mógł polować. Jest drapieżnikiem polującym na najłatwiej dostępne ofiary. Do ulubionych należą: karczownik, jeź, kret, wiewiórka, królik, a także grzywacz, kruk, wrona, kuropatwa, kaczkę itp., rzadziej myszolew, puszczyk, uszatka, tchórz, lasica, a nawet lis. Pary gniazdujące blisko osiedli ludzkich zjadają również myszy, szczury, a nawet koty. Nie gardzi również padliną.

Poluje w terenach otwartych oraz starych drzewostanach, na tyle luźnych, by swobodnie latać między drzewami. Polując, aktywnie przeszukuje teren. Patroluje łowisko, lecąc nisko nad ziemią lub na skraju polany, zrębu czy innej otwartej przestrzeni, przesiadując na czatowniach umiejscowionych w samotnych drzewach, słupach, kopcach siana itp. W okolicy gniazda można znaleźć tzw. wypluwki – są bardzo duże, mają zbitą konsystencję i zawierają przede wszystkim czaszki drobnych ssaków, a także kości, pióra i dzioby ptasie oraz kolce jeży.

Gniazduje na drzewie, w rozwidleniu konarów w środkowej części korony albo na ziemi, gdzie wygrzebuje płytki dołek i wyściela go suchą trawą, mchem lub gałęziami. Z czasem zapelnia się on wyplawkami oraz sierścią i piórami ofiar. Najczęściej zajmuje opuszczone gniazda dużych ptaków, głównie myszolewów i czarnych bocianów, rzadziej gniazduje w dużych dziuplach. W górach gnieździ się na półkach i w załomach skał. W obrębie terytorium puchacz ma kilka miejsc gniazdowych, z których korzysta na zmianę.

Wyprowadza jeden lęg w roku. Jaja składane są od lutego do początku kwietnia, przeważnie 2–3 jaja, niemal kuliste, w odstępach 2–3 dni i wysiadywane przez około 35 dni. Jeśli straci jaja na wczesnym etapie, może powtórzyć lęg w kwietniu. Pisklęta wykluwają się nierównocześnie, wykazując znaczne różnice w rozwoju, co może prowadzić do śmierci najmłodszego rodzeństwa, przy wzmożonej konkurencji o pokarm.

Po wykluciu młode są ogrzewane przez samicę przez dwa tygodnie. Do 3. tygodnia życia pisklęta karmione są przez samicę rozdrobnionym pokarmem. W tym czasie pokarm zdobywa samiec, pozostawiając go w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda. Samica pożywia się w pobliżu gniazda, wyjątkowo na gnieździe. Po tym okresie pisklęta same zaczynają przejmować pokarm, najczęściej potykając go w całości. Gniazdo opuszczają po około 35 dniach, ale latać potrafią dopiero w 7. tygodniu życia. W wieku około 3 miesięcy tracą resztki puchu, a przez 4. miesiącem życia wyrastają im „uszy”. Wtedy osiągają dorosłą postać.

Puchacz jest gatunkiem osiadłym, ale nie dotyczy to młodych ptaków, które podejmują wędrówki – zazwyczaj na odległości do 100 km, choć znane są wędrówki na odległość ponad 600 km. Po okresie koczowania często wracają i podejmują próby gniazdowania niedaleko miejsca wylęgu.

ZWIERZĘTA CHRONIONE

Puchacz jest największą sową europejską i jedną z największych na świecie. Występuje wyspowo w południowej, środkowej i północnej Europie, północnej Afryce oraz Azji, w Polsce w górach na południu kraju, na Pomorzu i w północnej Wielkopolsce oraz w puszczech północno-wschodniej Polski (około 25 proc. populacji na terenie parków narodowych). Populacja nieliczna, w latach 50. szacowana na 60–70 par, obecnie oceniana na liczbę około 250–280 par lęgowych.